

Nr 157.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående understöd åt officers- och underofficerskårer, hvilka åsamkas förlust i afseende å en del dem tillhöriga byggnader å mötesplatser; gifven Stockholms slott den 31 mars 1911.

Under åberopande af närlagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att, då officers- och underofficerskårerna tillhöriga byggnader å mötesplatser genom vederbörande truppförbands förändrade förläggning blifvit eller blifva onyttiga för ägarna samt dessa häfta i skuld med anledning af samma byggnader, Kungl. Maj:t må, efter pröfning i hvarje särskildt fall, från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar tilldela sådan kår understöd med högst det belopp, hvarmed byggnadernas försäljningspris understiger kårens skuld för desamma.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

O. B. Malm.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden,
hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stock-
holms slott den 31 mars 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen, statsrådet Malm, yttrade härefter:

1904 års
Riksdag.

»I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 13 maj 1904 anhöll Riksdagen, med anledning därpå att dess år 1903 församlade revisorer framställt anmärkning mot utbetalningar från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar för inlösen åt statsverket af åtskilliga å mötesplatser belägna, vederbörande officerskårer tillhöriga byggnader, att, därest fråga skulle uppstå om ytterligare inköp för statens räkning af officerskårer eller underofficerskårer tillhöriga byggnader, sådan fråga måtte varda underställd Riksdagens pröfning.

Med anledning däraf gjorde Kungl. Maj:t uti nådig proposition till 1905 års lagtima Riksdag framställning om inlösen af vissa byggnader, tillhörande officerskårerna vid Smålands husarregemente, Skånska dragonregementet, f. d. Blekinge bataljon, Dalregementet, Norrbottens regemente samt underofficerskårerna vid f. d. Smålands grenadjärkår, f. d. Blekinge bataljon och Smålands husarregemente, äfvensom af ett Dalregementets officerskår tillhörigt jordområde, benämndt »Salongsgården med lägerplatsen». Denna framställning blef af Riksdagen enligt dess skrifvelse den 18 maj 1905 bifallen. Några medel behöfde för ändamålet icke äskas, då fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar lämnade tillgång till gäldandet af köpeskillingarna.

1905 års
Riksdag.

Äfven till 1906 års lagtima Riksdag afläts, i anledning af därom gjorda hembjudanden, nådig proposition angående inlösen af vissa byggnader, tillhörande officers- och underofficerskårerna vid Västmanlands och Hälsinge regementen, underofficerskåren vid Dalregementet samt underofficers-, musik- och volontärkårerna vid Lifregementets husarer.

1906 års
Riksdag.

Arméförvaltningen, som tillstyrkte denna framställning, återopade hvad förvaltningen i underdånigt utlåtande öfver de af 1905 års lagtima Riksdag pröfvade framställningarna om dylika inköp anført, nämligen:

att byggnaderna tillkommit, emedan det befunnits oundgängligen nödigt för befäl och underbefäl att, i brist på lokaler i statens byggnader, uppföra egna dylika för inkvartering, mathållning och expeditionstjänst;

att, enär sådana lokaler inginge i de nya kasernerna, det syntes vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att vederbörande officers- och underofficerskårer, hvilka efter öfverflyttning till nya etablissemang ej längre hade behof af sina egna byggnader å de nuvarande mötesplatserna, icke vidare betungades af utgifter för dessa byggnader, utan därför erhöle ersättning eller åtminstone befriades från den skuld, de för byggnaderna iklädt sig;

att ifrågavarande kårer under en lång följd af år måst underkasta sig stora ekonomiska uppoffringar genom befodringsafgifter, afdrag å löner m. m. för att bereda sig någorlunda tillfredsställande inkvartering under vapenöfningarna på andra platser än dem, där de under större delen af året haft sin verksamhet;

samt att såväl officers- som underofficerskårerna komme att få vidkännas stora utgifter för iordningställande af erforderliga samlingslokaler m. m. i de nya kasernetablissemangen, hvarför en tillika pågående

amortering af lån för byggnader, som de ej längre kunde begagna, skulle blifva för dem mycket betungande.

Vid frågans behandling i statsutskottet fann utskottet visserligen, på grund af hvad till statsrådsprotokollet blifvit i ämnet anfördt, sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, men utskottet uttalade samtidigt den mening, att för framtiden vid fråga om inlösen af officerskårers eller underofficerskårers byggnader å mötesplatser borde tagas i öfvervägande, huruvida icke denna inlösen borde inskränkas till byggnader, som varit för officerares och underofficerares tjänstgöring nödvändiga.

Då frågan förelåg till afgörande i Riksdagen, uttalades i Andra kammaren från flera håll önskvärldheten af en utförlig utredning, innan definitivt beslut af Riksdagen fattades, hvaremot Första kammaren biföll Kungl. Maj:ts proposition. Genom kamrarnes skiljaktiga beslut var frågan sålunda förfallen.

Ny utredning
af arméför-
valtningen.

I anledning af hvad sålunda inom Andra kammaren förekommit uppdrog Kungl. Maj:t åt arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning rörande kostnaderna för inlösen af de å arméns mötesplatser befintliga, officers- och underofficerskårer tillhöriga byggnader, hvilka skäligen kunde ifrågakomma att af kronan öfvertagas.

Fortifikationsdepartementet infortrade uppgifter från arméfördelningscheferna, militärbefälet på Gottland och kommandantskapet i Boden samt uppgjorde en förteckning öfver de byggnader, som borde inlösas. Departementet beräknade därefter de pris, för hvilka nämnda byggnader borde af staten inlösas. Såsom grund härför lades den principen, att byggnad, som vore behäftad med skuld *till* eller *öfver hälften* af byggnadens värde, skulle inlösas med hela skuldsummans belopp, samt att byggnad, på hvilken därå hvilande skuld *understege hälften* af byggnadens värde, skulle inlösas med halfva värdesummans belopp. I de fall, då kårens försäljningsanbud understege skuldsummans belopp eller hälften af byggnadens värde, lät departementet dock nämnda försäljningsanbud ligga till grund för sitt förslag till inköpspris. Samtliga inlösningsbeloppen upptogos på så sätt till 615,406 kronor 65 öre. Fortifikationsdepartementet hemställde, att samtliga i förteckningen upptagna byggnader måtte inlösas med nu angifna belopp.

Sakkunniga.

I nådiga beslut den 10 juli och 16 oktober 1908 bemyndigades emellertid statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet att till-

kalla två sakkunniga personer för att inom landtförsvarsdepartementet biträda med utredning angående inlösen af officers- och underofficerskårens enskilda byggnader å mötesplatserna, äfvensom angående den framtida användningen af de af truppförbandens nuvarande mötesplatser, hvilka efter den nya härordningens genomförande ej blefve för sitt hittillsvarande ändamål behöfliga, dock med undantag af det s. k. Ladugårdsgärdet invid Stockholm.

Sedan i anledning häraf dåvarande generalmajoren J. G. Björnin och hemmansägaren Carl Persson i Stallerhult anmodats att såsom sakkunniga verkställa ifrågavarande utredning, hafva dessa den 1 december 1908 afgifvit utlåtande i ämnet.

Öfver utlåtandet har yttrande inhämtats af vederbörande myndigheter.

De sakkunniga hafva till en början undersökt, under hvilka förhållanden de officers- och underofficerskårens tillhöriga enskilda byggnaderna kommit till stånd, för att därigenom bilda sig en uppfattning om befogenheten af de principer, på hvilka fortifikationsdepartementet grundat sitt förslag; och hafva de sakkunniga särskildt beaktat den frågan, huruvida dessa byggnader varit för officers- och underofficerskårens tjänstgöring nödvändiga. I detta afseende hafva de sakkunniga anført, att från ålder den grundsatsen varit gällande i fråga om de militära tjänstemännens aflöning i vårt land, att det ålåg dem att af sina löner bestrida sitt underhåll, således äfven sin inkvartering utom bostället. Så länge öfningstiden var kort och förlagd till den varma årstiden, hade inkvarteringsfrågan spelat en relativt ringa roll, och de däraf föranledda kostnaderna för officerarna hade egentligen bestått endast uti utgifter för anskaffning och underhåll af tält. Men sedan öfningstiden kommit att omfatta äfven en mera oblid årstid, hade den särskildt för officerskårens blifvit af större betydelse, då till dem icke ens kronans tält utlämnades (utom under beväringsofningarna, för hvilka, såsom tillkomna efter indelningsverkets införande, äfven särskild ersättning i form af dagaföning utginge). Från att endast hafva utgjorts af byggnader, innehållande samlingslokaler och rum, där måltiderna kunde intagas i skydd mot väder och vind, som de gamla s. k. mattälten ej alltid kunde bereda, samt erforderliga kök och vishusbodar, hade nu efter hand tillkommit på olika mötesplatser äfven bostadsrum, hvilka dock endast under de s. k. mindre mötena fått såsom sofrum begagnas, enär regeln varit, att befälet skulle

Sakkunnigas
kritik af redan
framställda
allmänna
principer.

ligga i tält, då truppen på detta sätt vore förlagd. Först i den mån, som detta förläggningssätt ändrats, och manskapet, till följd af den ytterligare utsträckta öfningstiden, kommit att förläggas under tak, hade denna bestämmelse bortfallit. Då hade det också blifvit allt allmännare att uppföra bostadsbyggnader, så vidt icke såsom t. ex. på Malmen mindre gårdar och lägenheter funnos i närheten, där officerarna kunde få hyra in sig mot en ringa penning. Samtidigt som denna förändring ägde rum, hade principen i fråga om underofficerarna frångåtts så till vida, att åt dessa bereddes bostadsrum i manskapsbarackerna. För underofficerarna handlade därför den föreliggande frågan endast om inlösen af förstnämnda slag af byggnader, d. v. s. matsalar och köksbyggnader. För bestridandet af de med dessa byggnaders uppförande förenade kostnader hade respektive kårer och regementen beslutit upptaga lån på så lång amorteringstid som möjligt, på det att desamma skulle fördelas äfven på kommande generationer. En så lång amorteringstid kunde likväl sällan någon enskild kassa bevilja. Sedan emellertid Kungl. Maj:t år 1886 medgifvit, att generalstabens officerskår mot viss bestämd säkerhet finge från några af de fonder, som stode under statskontorets förvaltning, erhålla ett större lån på 42 års amorteringstid och goda villkor i öfrigt, hade härigenom en väg funnits, på hvilken officers- och underofficerskårerna skulle kunna bekomma det erforderliga byggnadskapitalet endast på sina egna namnsäkerheter och på de bästa villkor. Gång efter annan hade också Kungl. Maj:t sedan dess från nämnda under statskontorets förvaltning stående fonder beviljat officers- och underofficerskårerna sådana lån; och hade totalbeloppet af desamma den 1 oktober 1908 uppgått till 848,896 kronor.

Att såsom fortifikationsdepartementet anfört officers- och underofficerskårerna uppfört ifrågavarande byggnader för sina egna medel, vore således icke ett skäl för att staten skulle inlösa dem. Så mycket mindre ansåge de sakkunniga sig kunna tillstyrka en sådan åtgärd, som en del af dessa byggnader vore af den art, att man med skäl torde kunna sätta i fråga, huruvida desamma verkligen varit för vederbörande behöfliga under den korta tid, som de för sin tjänstgöring måst vistas på mötesplatserna och icke varit skyldiga att ligga i tält med truppen.

I de fall, där de erhållna byggnadslånen hunnit slutamorteras, där hade byggnaderna uppfyllt sin bestämmelse och vore enligt de sakkunnigas mening att anse såsom annan enskild egendom på ofri mark. Då Kungl. Maj:t emellertid genom att uppträda såsom långifvare indirekt gillat byggnadernas uppförande, torde desamma böra få kvarstå å sina tomtplatser, tills kåren kunde på fördelaktigaste sätt komma i till-

fälle att afyttra desamma eller platsen måste tagas i anspråk för något statsändamål.

Såsom grund för sin tillstyrkan hade fortifikationsdepartementet äfven åberopat dels den omständigheten, att respektive officers- och underofficerskårer under en lång följd af år måst underkasta sig stora enskilda ekonomiska uppoffringar såsom afdrag å löner, befodringsafgifter m. m. för att bereda åt sig en någorlunda tillfredsställande in-kvartering under vapenöfningarna, dels ock att officers- och under-officerskåreerna för iordningställande af erforderliga samlingslokaler m. m. i sina nya kasernetablissemang nu komme att få vidkännas ytterligare utgifter. Men däremot ville de sakkunniga anmärka, att, enligt hvad de sakkunniga öfvertygat sig om, några befodringsafgifter eller direkta löneafdrag för detta ändamål åtminstone under de senaste femtio åren i allmänhet icke förekommit, att staten numera bekostade all den möblering och öfriga inredning, som i ofvannämnda samlingslokaler ansåges böra förekomma, samt att vissa officerskårer, efter hvad de sakkunniga hade sig bekant, också funnit nämnda inredning och möblering för dem fullt tillfyllestgörande och icke lämnat något enskildt tillskott till deras förbättrande.

Däremot torde enligt de sakkunnigas förslag för frågans allsidiga be-dömande några *billighetsskäl*, som talade för att staten trädde hjälpande emellan, till slut böra anföras beträffande sådana byggnader, hvilka tillkommit så sent, att de för deras uppförande upptagna lån icke hunnit genom lämpligt beräknad amorteringstid slutbetalas eller hvilka genom förflyttning af regementet eller kåren blifvit för ägarna i och för deras tjänstgöring obehöfliga. I detta fall ställde sig saken onekligen på ett något annat sätt. Såsom nyss påpekats hade nämligen staten genom beviljande af lån på visst sätt lämnat sitt medgifvande till uppförande af byggnaderna i fråga, men hade sedermera genom att truppförbandet fått en annan förläggningssort gjort desamma obehöfliga för kåren. Vål kunde mot sistnämnda skäl med fog erinras, att vid val af de nya förläggningss-platserna hänsyn i allmänhet tagits till officers- och underofficerskårernas bekvämlighet, samt att, om platsen för truppförbanden förblifvit, där de kårerna tillhöriga byggnaderna befunne sig, dessa byggnader, så uppförda och inredda som de voro, icke kunnat lämpa sig till stadigvarande bostäder åt officerarna med deras familjer, utan att betydliga ändrings- och reparationskostnader på desamma måst nedläggas och icke heller mångenstädes några andra lokaler kunnat förhyras. För-läggningssplatserna hade också blifvit så valda, att vederbörande befäl

De sakkun-nigas eget förslag i fråga om principerna för statens mellan-trädande.

icke skulle behöfva särskilda bostadslägenheter för tjänstgöringen och särskilda för familjen. Men detta oaktadt ansåge de sakkunniga, att staten i någon mån borde understödja officers- och underofficerskårerna, där så befundes nödigt, för att underlätta för dem inbetalningen af de skulder, för hvilka de ännu häftade för dessa byggnader. Enligt de sakkunnigas tanke borde emellertid staten icke tillösa sig dessa byggnader, där ej verkligt behof af desamma förefunnes, eller där byggnaderna befunde sig i ett sådant skick eller vore så inredda, att stora kostnader för ändringsarbeten måste på desamma nedläggas, innan de kunde användas. Ty staten borde ej köpa en egendom, som vore obehöflig för något dess ändamål eller, äfven om den möjligen kunde vara behöflig, i sitt nuvarande skick vore olämplig att användas. Det lämpligaste sättet syntes de sakkunniga vara, att, när dessa byggnader icke vidare behöfdes för kårens räkning, desamma af kåren själf försåldes till högsta möjliga pris. Skulle försäljningssumman då komma att understiga det värde, som åsatts husen i fråga vid en opartisk värdering eller den skuld, för hviken kåren bevisligen häftade i och för dessa byggnader, torde staten med hela eller delar af denna skillnad böra lämna ersättning.

Fortifikations-
departe-
mentets ytt-
rande.

Med anledning af de principer, till hvilka de sakkunniga sålunda hänfört sig, har fortifikationsdepartementet anfört i hufvudsak följande:

Fortifikationsdepartementet hade icke uteslutande af det utaf de sakkunniga anförda förhållande, att officers- och underofficerskårerna uppfört byggnaderna för egna medel, härledt statens skyldighet att inlösa byggnaderna, utan hade departementet sammanställt detta förhållande med byggnadernas nödvändighet för tjänstgöringen, hvilken departementet funnit uppenbar. Hade detta ej varit fallet, eller hade byggnaderna uppförts för statsmedel, skulle fortifikationsdepartementet för visso ej hafva ansett någon skyldighet för staten föreligga.

De sakkunniga hade emellertid ifrågasatt, huruvida byggnaderna i alla fall varit behöfliga under den korta tid, som officerare och underofficerare för sin tjänstgöring måst vistas på mötesplatsen och icke varit skyldiga att ligga i tält med truppen. Af hvad de sakkunniga i sin historiska redogörelse anfört syntes fortifikationsdepartementet dock vara ådagalagdt, att behof af byggnader för angifna ändamål förelegat.

Uppenbart torde ock vara, att medlemmar af kårer, sådana som de ifrågavarande, under pågående möten haft behof såväl af samlings-

ställen med väggar och tak, där de ostörda af andra kunde sköta expeditionstjänst, mottaga tjänsteorder och afhandla tjänsteangelägenheter m. m., som ock af lokaler, där de i skydd för väder och vind kunde få sina måltider tillagade och intaga desamma. Och då staten med hänsyn till öfningarnas utsträckning till sådana årstider, att oblid väderlek under öfningstiderna kunde förväntas, funnit behöfligt att till skyddande af manskaps och underofficers hälsa förlägga dessa under tak, kunde väl ej antagas annat, än att enahanda skydd erfordrades för officerarna, hvilka emellertid, då staten ej för sådant ändamål åt dem uppförde byggnader, måst själfva anskaffa och bekosta sådana. Men, hade det invändts, officers- och underofficerskåren hade uppfört byggnaderna till större omfattning och med mera luxuös inredning, än behovet kräfde. Huruvida detta vore fallet eller icke, borde rätteligen bedömas efter de förhållanden, som förelegat vid den tidpunkt, då byggnaderna af vederbörande kårer uppförts eller förvärfvats; och från denna synpunkt kunde icke någon befogad anmärkning göras. Det låge för öfrigt i öppen dag, att kåren vid uppförandet af byggnader låtit sig angeläget vara att få dem för minsta möjliga kostnad och sålunda jämväl förminska de bidrag, som de särskilda kårmedlemmarna af sin knappt tillmätta aflöning haft att lämna. Då i särskilda fall byggnader inköpts, kunde väl omständigheterna tänkas hafva så fogat, att den byggnad, som utgjort köpets föremål, varit af större omfattning än det därmed afsedda ändamålet kräft, men i sådana fall hade nog gjorts beräkningar och jämförelser mellan det fordrade priset och kostnaden för en för ändamålet erforderlig nybyggnad och köpets avslutande gjorts beroende af resultatet häraf.

För fortifikationsdepartementet ställde sig frågan från rättslig synpunkt såsom ett berättigadt anspråk från officers- och underofficerskåren å skadestånd af staten, som utan något deras åtgörande förorsakat, att dem tillhörig egendom blifvit för ägarna onyttig. Såsom allmän grund för bedömandet af skadans omfattning vore att anse den af de sakkunniga återgifna principen för bestämmandet af det pris, som staten vid inlösen af ifrågavarande byggnader borde erlägga. Fortifikationsdepartementet, som icke kunde gilla den af de sakkunniga uttalade mening att i de fall, där de tagna byggnadslånen hunnit slutamorteras, där hade byggnaderna uppfyllt sin bestämmelse, ansåge väl, att bedömandet af ersättningsbeloppets storlek kunde påverkas däraf, huruvida kåren häftade i skuld för byggnaderna eller icke. Men detta på grund däraf, att den förlust, som drabbade respektive kårer, kunde i de fall, de hade skuld å byggnaderna, lättare exakt bestämmas,

än om skuld ej förefunnes. Vål kunde kårerna såsom sådana betraktas såsom rättssubjekt med anspråk på ersättning för värdet af byggnaderna, äfven om skuld för dem ej förefunnes, men om skuld funnes, drabbade betalningen däraf dock de särskilda kårmedlemmarna och blefve för dem förlust, som lätt kunde till siffran bestämmas.

Vid sådana kårer däremot, som ej hade skuld å sina byggnader, torde bestämmandet af skadan eller förlusten, som drabbade de särskilda medlemmarna, vara svårare att bestämma. Men ingalunda kunde det obetingadt medgifvas, att förlust ej för dem kunde uppkomma. Det kunde nämligen så förhålla sig, att utgifter för byggnaderna väl helt eller delvis blifvit guldna, men att kåren i stället i annat afseende häftade i skuld, som densamma i själfva verket åsamkat sig för byggnaderna. För sådana fall borde gälla detsamma, som om skulden omedelbart hvilade å byggnaderna. Om skuld (omedelbart eller medelbart) för byggnaderna ej förefunnes, borde däremot lösesumman bestämmas till viss del af byggnadernas värde, bedömdt efter byggnadernas beskaffenhet å den plats, där de vore uppförda.

De sakkunniga hade endast i det förhållande, att staten lämnat byggnadslån, funnit ett indirekt medgifvande af staten såsom jordägare till byggnadernas uppförande å dess mark. Ett starkare och mera allmängiltigt skäl härför syntes fortifikationsdepartementet föreligga i tjänstafseende, som nödvändiggjort ej mindre, enligt hvad i det föregående framhållits, byggnadernas tillkomst, än äfven deras uppförande just å deras nuvarande platser, hvilka valts med hufvudsaklig hänsyn till tjänstens kraf och sålunda till statens eget gagn. Det vore alltså i första rummet statsbehovet, som anvisat byggnadsplatserna och gifvit berättigande till deras användande; och den i juridisk mening »ofria» grunden borde förty icke hafva någon inverkan å ersättningsbeloppet, då detta gällde endast själfva byggnaderna.

Hittills hade icke af de särskilda kårerna ifrågasatts annan form för skadeersättning af staten än dess inlösen af byggnaderna, hvilket ock af staten gillats, innan Riksdagen uttalat sin önskan att deltaga i pröfningen af gjorda hembud. Då emellertid häraf blifvit en följd, att byggnadsfrågors och ersättningsanspråks berättigande underkastats en vidlyftig utredning, som föranledt och alltjämt föranledde väsentlig tidsutdräkt, hvarunder byggnaderna måst påkostas underhåll eller ock försämras — båda fallen ägnade att föranleda förlust antingen för ägarna eller för staten eller för bådadera — syntes det fortifikationsdepartementet lämpligt, att, till förekommande häraf, principen om ersättningslämnande i form af byggnadernas inlösen af staten frånginges utom i

sådana tilläfventyrs förekommande fall, då staten hade behof af byggnaderna, och respektive kärer i stället lämnades tillfälle att själfva försälja byggnaderna på fördelaktigaste sätt samt därefter framställa de anspråk på skadeersättning, hvartill de kunde anse sig berättigade. Såsom ägare till byggnaderna hade kårerna väl rätt att utan statens mellankomst öfver dem fritt förfoga och sålunda äfven försälja desamma. Men i de fall, anbud till staten gjorts om inlösen, torde god ordning fordra, att de anbudsgifvande kårerna härå afvaktade svar eller statens medgifvande till byggnadernas försäljning; ett medgifvande, hvarför Riksdagens hörande ej syntes erforderligt. Fortifikationsdepartementet vore sålunda ense med de sakkunniga därtutinnan, att byggnaderna i allmänhet borde af kårerna själfva försäljas, men ansåge, att bestämmandet af tiden för försäljningen borde vara deras ensak såsom ägare.

I det förhållande, att staten ägde byggnadsplatserna, kunde med hänsyn till de omständigheter, under hvilka byggnadsplatserna lämnats, ej heller enligt fortifikationsdepartementets mening föreligga anledning för staten att bestämma viss tid för byggnadernas bortförande. Häråf borde likväl ej följa någon skyldighet för staten att vid försäljning af marken göra förbehåll om rätt till byggnadernas kvarstående. I fråga om den ersättning för skada eller förlust, hvartill kårerna efter försäljning af dem tillhöriga byggnader kunde vara berättigade, ansåge fortifikationsdepartementet, som på anförda skäl icke härutinnan kunde biträda de sakkunnigas mening, att ersättningsbeloppet borde bedömas efter ofvan, af departementet angifna allmänna grunder, dock att ersättningsanspråk skulle i hvarje särskildt fall efter omständigheterna pröfvas. Fortifikationsdepartementet ville i detta sammanhang såsom sin åsikt framhålla, att, därest framställt ersättningsanspråk icke, enligt sökande kårs mening, vunnit nöjaktigt beaktande, för sökanden stode öppet att därom vid domstol anhängiggöra talan.

Det torde näppeligen vara riktigt att påstå, att staten skulle vara skadeståndsskyldig, när helst den genom sitt åtgörande förorsakar, att egen-

Departements
chefens
yttrande.

dom varder för ägaren onyttig. Äfven om ifrågavarande byggnader i befintligt omfång hade varit nödvändiga för sitt ändamål och äfven om de genom truppförbandens nuvarande förläggning hade blifvit onyttiga för ägarerna, så måste dock erinras, att dessa icke nödgats att å andra ställen uppföra nya byggnader för samma ändamål; och jag anser mig i detta sammanhang böra framhålla, att staten numera bekostar all den möblering och öfriga inredning, som bör förekomma i samlingslokalerna vid de

nya etablissemangen, samt att åtskilliga officerskårer funnit denna inredning och möblering för dem fullt tillfyllestgörande och icke lämna något enskildt tillskott till deras förbättrande. Men för öfrigt torde kunna ifrågasättas, både huruvida byggnaderna å mötesplatserna alltid varit behöfliga i sitt nuvarande omfång och huruvida det ensamt varit förändringen i truppförbandens förläggning, som gjort dem onyttiga. I förra afseendet hafva de sakkunniga delvis haft en annan mening, och beträffande den senare frågan förtjänar erinras, att, äfven om platserna för truppförbanden förblifvit, där de kårerna tillhöriga byggnaderna befinna sig, dessa byggnader, så uppförda och inredda som de äro, icke kunnat användas till stadigvarande bostäder åt kårmedlemmarna och deras familjer, utan hade därå måst nedläggas afsevärda kostnader för dyrbara reparations- och förändringsarbeten.

Jag instämmer därför med de sakkunniga, att inga rättsskäl utan blott billighetsskäl tala för att staten ikläder sig uppoffringar med anledning af officers- och underofficerkårens byggnader å mötesplatserna. Dessa statens uppoffringar synas mig emellertid icke böra afse mera än att skydda de enskilda mot direkta positiva förluster. De torde därför — åtminstone för närvarande — icke böra ifrågakomma, där kårerna ej hafva någon gäld med anledning af byggnaderna. I sådana fall hafva för öfrigt måhända utgifterna för byggnaderna drabbat personer, som icke numera äro medlemmar af kårerna och som därför icke skulle nås af statens hjälp. Däremot synas ganska starka billighetsskäl föreligga, för att staten träder hjälpande emellan vid sådana fall, där kårerna ännu hafva gäld för sina byggnader. Särskildt förefaller det obilligt, att kårernas yngsta medlemmar genom att eventuellt delta i lånens inbetalning skulle få vidkännas utgifter för något, däraf de aldrig haft nytta.

En kårs direkta förlust med afseende å nämnda byggnader utgöres tydligen af det belopp, hvarmed realisationspriset för byggnaderna understiger kårens skuld för dem. Jag anser därför Eders Kungl. Maj:t böra begära Riksdagens medgifvande att godtgöra vederbörande kår detta belopp. I hvad mån ett sådant Riksdagens medgifvande sedermera skulle af Kungl. Maj:t begagnas, torde däremot få bero på Kungl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall. Därest t. ex. byggnaderna under de sista åren uppenbart vanvårdats eller vederbörande kår, som, på sätt föreslaget är, själf torde få ombesörja försäljningen af sina byggnader, skulle eftersätta sin skyldighet att söka

ernå största möjliga realisationspris, synes understödet mig böra sänkas under hvad Riksdagen medgifvit.

Jag har emellertid räknat med det nyss angifna maximiunderstödet, när jag sökt utreda, hvilka ekonomiska uppoffringar det skulle för staten medföra, om Riksdagen lämnade det begärda medgifvandet. I en förteckning (bil. 1), som torde få bifogas statsrådsprotokollet, har jag upptagit hvarje kårerna enskildt tillhörig byggnad å de förutvarande mötesplatserna tillika med realisationspriset och skuldsumman för samma byggnad. Då realisationspriset icke kan exakt angifvas förr än efter försäljningen, har det i förteckningen angifvits enligt värdering, som under ärendets handläggning verkställts af fortifikationsofficerare. Skuldbeloppet är angifvet enligt af mig under innevarande år från vederbörande regementschefer infordrade uppgifter. Förteckningen gifver vid handen, att den byggnaderna åsatta värderingssumman i ett stort antal fall öfverstiger det å dem häftande skuldbeloppet. Jag har därför låtit uppgöra en särskild förteckning (bil. 2) öfver de byggnader, beträffande hvilka ett motsatt förhållande äger rum. Enligt denna förteckning skulle med ofvannämnda beräkningsgrunder staten för ifrågasvarande ändamål få vidkännas utgifter till ett sammanlagdt belopp af 21,034 kronor 80 öre (eventuellt 22,084 kronor 80 öre).

Att för dessa utgifter äska ett särskildt anslag af Riksdagen anser jag icke lämpligt. Då inkomsterna af försäljningen af själfva mötesplatserna, hvarå ifrågasvarande byggnader äro belägna, torde komma att gå till landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, skulle möjligen kunna ifrågasättas, att förevarande utgifter utginge från samma fond. Men det synes med fog kunna invändas, att fonden icke är afsedd för sådant ändamål; och då det af 1905 års lagtima riksdag medgifna inlösandet af vissa officers- och underofficerskårer tillhöriga byggnader skett från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar, anser jag dessa böra anlitas äfven för nu omhandlade utgifter.

I anslutning till hvad jag sålunda anfört får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att, då officers- och underofficerskårens tillhöriga byggnader å mötesplatser genom vederbörande truppförbands förändrade förläggning blifvit eller blifva onyttiga för ägarna samt dessa häfta i skuld med anledning af samma byggnader, Kungl. Maj:t må, efter pröfning i hvarje särskildt fall, från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar tilldela sådan kår understöd med högst det belopp, hvarmed byggnadernas försäljningspris understiger kårens skuld för desamma.»

Till denna departementschefens, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle till Riksdagen aflåtas proposition af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Erik von Horn.

Bil. 1.

Förteckning

öfver samtliga å arméns mötesplatser befintliga, officers- och under-officerskårer tillhöriga byggnader, hvilka hembjudits Kungl.

Maj:t och kronan till inlösen och äro behäftade med skuld, äfvensom dem äsatt värdering.

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningsstaben.		Skuld ifrågavarande byggnader den 31/12 1910.						
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Lifregementets grenadjärer.									
<i>Officerskårens byggnader:</i>									
Mässbyggnad	23,000	—	}	—	19,159	45	19,159	45	
Vårdshusbyggnad med flyglar	2,700	—							
Bodar och afträde	1,100	—							
Stallbyggnad	2,000	—							
Första och Andra lifgrenadjärregementena.									
<i>Officerskårernas gemensamma byggnad:</i>									
Officerssalongsbyggnad med 2 flyglar	23,000	—			15,618	22	15,618	22	
Första lifgrenadjärregementet.									
<i>A) Officerskårens byggnader:</i>									
Östra officersbostaden	16,000	—	}	28,613	64	6,861	25	35,474	89
Västra ”	15,000	—							
Stallbyggnad	400	—							
Klosetthus	600	—							
Transport	83,800	—			41,638	92	70,252	56	

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningsstabem.		Skuld å ifrågavarande byggnader den 31/12 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	83,800	—	28,613	64	41,638	92	70,252	56
B) <i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Underofficerspaviljong	10,000	—	—	—	8,978	50	8,978	50
Andra lifgrenadjärregementet.								
A) <i>Officerskårens byggnader:</i>								
Östra officersbyggnaden	15,000	—	14,117	24	—	—	14,117	24
Velocipedstall	400	—						
Stallbyggnad	2,500	—						
B) <i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Underofficersbyggnad	16,500	—	—	—	7,422	79	7,422	79
Västgöta regemente.								
A) <i>Officerskårens byggnad:</i>								
Officerspaviljong med uthus	18,300	—	8,623	26	6,175	—	14,798	26
B) <i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Underofficerspaviljong med uthus	7,250	—	—	—	1,434	49	1,434	49
Skaraborgs regemente.								
A) <i>Officerskårens byggnader:</i>								
Stora paviljongen	35,000	—	31,990	58	11,500	—	43,490	58
Subalternflygel	13,000	—						
Kaptensflygel	6,500	—						
Regementsofficersflygel	6,500	—						
Ekonomibyggnad	1,900	—						
Jordområde	2,820	08						
Transport	219,470	08	83,344	72	77,149	70	160,494	42

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningsstabem.		Skuld å ifrågavarande byggnader den 31/12 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	219,470	08	83,344	72	77,149	70	160,494	42
B) Underofficerskårens byggnad:								
Underofficersbyggnad med uthus	5,500	—	—	—	1,507	05	1,507	05
Södermanlands regemente.								
<i>Officerskårens byggnad.</i>								
3 officersbyggnader (å egen tomt)	30,000	—	12,977	03	—	—	12,977	03
Kronobergs regemente.								
<i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Underofficersborgen ¹⁾	12,000	—	—	—	6,305	40	6,305	40
Jönköpings regemente.								
<i>A) Officerskårens byggnader:</i>								
Stallbyggnad, iskällare, 3 bodar, afträde, tvätt- hus och badhus	2,500	—	—	—	2,060	—	2,060	—
<i>B) Underofficerskårens byggnader:</i>								
Bostadsbyggnad ²⁾	13,500	—	13,574	51	—	—	13,574	51
Köksbyggnad ²⁾	400	—						
Is- och förvaringsbod ²⁾	100	—						
Vedbod och afträde	—	—						
Dalregementet.								
<i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Underofficerspaviljong med uthus	5,000	—	—	—	5,000	—	5,000	—
Transport	288,470	08	109,896	26	92,022	15	201,918	41

¹⁾ Genom nädigt bref den 10 juli 1903 är beviljadt 3,140 kronor 10 öre för inlösen af denna byggnad, men har anbudet ej blifvit af kåren antaget.

²⁾ Byggnaderna äro illa underhållna.

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningsstaben.		Skuld å ifrågavarande byggnader den ³¹ / ₁₂ 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	288,470	08	109,896	26	92,022	15	201,918	41
Hälsinge regemente.								
<i>Officersskårens byggnader:</i>								
Måssbyggnad med köksflygel	46,200	—	21,141	26	11,000	—	32,141	26
Stora officersbyggnaden								
Lilla "								
Uthuslänga med stall								
Svinhus, badhus								
Älfsborgs regemente.								
<i>A) Officersskårens byggnader:</i>								
Officerspaviljong	42,082	—	—	—	8,000	—	8,000	—
Majorsbyggnad								
Chefsbyggnad								
Mindre boningshus								
Badhus, 2 bodar, afträde och stallbyggnad								
<i>B) Underofficersskårens byggnad:</i>								
Underofficersbyggnad	6,652	40	—	—	1,450	—	1,450	—
Bohusläns regemente.								
<i>A) Officersskårens byggnader.</i>								
Officerspaviljong	20,000	—	27,117	67	11,079	77	38,197	44
Officersbarack	12,500	—						
Byggnad för bodar, stall m. m.	800	—						
Badhus	—	—						
Transport	416,704	48	158,155	19	123,551	92	281,707	11

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arnefordelningsstaben.		Skuld å ifrågavarande byggnader den ^{31/12} 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	416,704	48	158,155	19	123,551	92	281,707	11
B) Underofficerskårens byggnader.								
Underofficerspaviljong med badhus, bod och afträde	9,000	—	—	—	4,875	—	4,875	—
Västmanlands regemente.								
A) Officerskårens byggnader.								
Officersbyggnad	} ¹⁾ 15,000	—	—	—	} ²⁾ 18,000	—	18,000	—
S. K. Hertigens paviljong								
Stallbyggnad, vagnshus								
Afträdesbyggnad, köksbyggnad								
Källare med öfverbyggnad, iskällare								
B) Underofficerskårens byggnader:								
Matsalsbyggnad	} ³⁾ 1,600	—	—	—	2,200	—	2,200	—
Köksbyggnad								
Västerbottens regemente.								
Underofficerskårens byggnad:								
Mässbyggnad	18,180	—	13,049	07	4,627	27	17,676	34
Transport	460,484	48	171,204	26	153,254	19	324,458	45

¹⁾ Med användning på sina nuvarande grunder; skola de rifvas 5,000 kronor.

²⁾ Sedan officerskåren slutamorterat det för ifrågavarande byggnader upptagna lån, har nytt lån (det här ofvan angifna) upptagits af kåren för att möjliggöra uppförandet af en byggnad i Västerås.

³⁾ Med användning på sina nuvarande grunder; skola de rifvas 550 kronor.

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningsstabten.		Skuld å ifrågavarande byggnader den ³¹ / ₁₂ 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	460,484	48	171,204	26	153,254	19	324,458	45
Kalmar regemente.								
A) <i>Officerskårens byggnader:</i>								
Officerskasern	16,500	}	—	—	8,000	—	8,000	—
Officersköksbyggnad	2,500							
»Bellevue» och handelslokalen.....	4,500							
Större stallbyggnad	1,700							
Mindre »	300							
Vaktmästarbostad	1,200							
Afträde	100							
B) <i>Underofficerskårens byggnader:</i>								
Underofficerspaviljong med bod, afträde och iskällare	14,000	—	—	—	9,000	—	9,000	—
Värmlands regemente.								
<i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Underofficerspaviljong med tillhörande tomt (tomtplatsen tillhör kåren)	5,000	—	—	—	2,130	—	2,130	—
Jämtlands fältjägerregemente.								
<i>Underofficerskårens byggnader:</i>								
Matsalsbyggnad	12,000	}	10,444	47	300	—	10,744	47
Uthus	360							
Norra skånska infanteriregementet.								
A) <i>Officerskårens byggnader:</i>								
Matsalsbyggnad	14,000	}	29,128	65	33,533	82	62,662	47
2 bostadsbyggnader och 1 stabsbyggnad	35,000							
Uthus till dessa	800							
Stallbyggnad	800							
Transport	569,244	48	210,777	38	206,218	01	416,995	39

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningss staben.		Skuld å ifrågavarande byggnader den ³¹ / ₁₂ 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	569,244	48	210,777	38	206,218	01	416,995	39
<i>B) Underofficerskårens byggnad:</i>								
Matsals- och mässbyggnad	10,000	—	—	—	5,400	—	5,400	—
<i>C) Musikkårens byggnad:</i>								
Musikpaviljong	3,000	—	—	—	80	—	80	—
Södra skånska infanteriregementet.								
<i>A) Officerskårens byggnader:</i>								
Bostadsbyggnad	30,350	—	26,155	37	2,819	76	28,975	13
Uthus till denna.....								
Mässbyggnad								
2 stallbyggnader								
<i>B) Underofficerskårens byggnad:</i>								
Mässbyggnad	11,000	—	—	—	6,815	—	6,815	—
<i>C) Musikkårens byggnad:</i>								
Musikpaviljong	10,000	—	—	—	4,675	—	4,675	—
Gottlands infanteriregemente.								
<i>Underofficerskårens byggnad:</i>								
Mässbyggnad	4,000	—	3,398	99	—	—	3,398	99
Västernorrlands regemente.								
<i>A) Officerskårens byggnader:</i>								
Mässbyggnad, uthusbyggnad, stall, 2 afträdesbyggnader	25,000	—	20,262	38	—	—	20,262	38
Transport	662,594	48	260,594	12	226,007	77	486,601	89

Truppförband och byggnader.	Värdering af fortifikationsofficer i arméfördelningsstabens.		Skuld å ifrågavarande byggnader den 31/12 1910.					
			Af allmän natur.		Af enskild natur.		Summa skuld.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	662,594	48	260,594	12	226,007	77	486,601	89
B) Underofficerskårens byggnad:								
Mässbyggnad med uthus	13,000	—	10,196	80	—	—	10,196	80
Lifregementets husarer.								
<i>Underofficers-, Musik- och Volontärkårernas byggnader:</i>								
Underofficerspaviljong med uthus och källare	8,000	—	—	—	6,200	—	6,200	—
Skånska husarregementet.								
<i>A) Officerskårens byggnader:</i>								
7 officersbaracker	50,000	—	31,798	47	—	—	31,798	47
<i>B) Underofficerskårens byggnad:</i>								
Matsalsbyggnad	5,500	—	—	—	1,785	—	1,785	—
Kronprinsens husarregemente.								
<i>Officerskårens byggnader:</i>								
Officerspaviljong (med tomt)	17,500	—	14,958	96	10,000	—	24,958	96
Underofficerssalong ¹⁾	2) 950	—						
Manskapsmäss (med tomt) ³⁾	7,600	—						
Summa	4) 765,144	48	317,548	35	243,992	77	561,541	12

¹⁾ Underofficerskåren har på vissa villkor öfverlåtit byggnaden till officerskåren.

²⁾ Af de för byggnadens värdering tillkallade personer ansåg fortifikationsofficeren vid första arméfördelningsstabens stabs densamma allenast hafva bränslevärde, under det att de båda öfriga värderingsmännen åsatte den öfvan upptagna värde.

³⁾ År 1898 lät officerskåren med användandet af behållningen å marketenterirörelsen inköpa lämpligt jordområde samt åtog sig ett lån, hvilket möjliggjorde byggnadens uppförande. I insänd skrifvelse har officerskåren hembjudit kronan att inköpa samtliga ofvannämnda tre byggnader mot det belopp, för hvilket kåren häftade i skuld för desamma.

⁴⁾ Härifrån bör på grund af förut påpekade förhållanden eventuellt frändragas 12,000 kronor, hvadan samtliga till inlösen hembjudna byggnaders värde skulle utgöra 753,144 48.

Bil. 2.

Särskild förteckning

öfver sådana till inlösen föreslagna byggnader, hvilkas skuldsumma öfverstiger dem åsatt värderingsbelopp.

Truppförband och byggnader.	Byggnadernas skuldbelopp den ³¹ / ₁₂ 1910.		Byggnaderna åsatt värdering.		Brist att ersätta.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Första lifgrenadjärregementet.						
<i>Officerskårens byggnader:</i>						
Östra officersbostaden	35,474	89	32,000	—	3,474	89
Västra »						
Stallbyggnaden						
Klosetthus						
Bohusläns regemente.						
<i>Officerskårens byggnader:</i>						
Officerspaviljong	38,197	44	33,300	—	4,897	44
Officersbarack						
Byggnad för bodar, stall m. m.						
Badhus						
Västmanlands regemente.						
<i>Underofficerskårens byggnader:</i>						
Matsalsbyggnad	2,200	—	1,600 ¹⁾	—	600	—
Köksbyggnad						
Norra skånska infanteriregementet.						
<i>Officerskårens byggnader:</i>						
Matsalsbyggnad	62,662	47	50,600	—	12,062	47
2 bostadsbyggnader och 1 stabsbyggnad						
Uthus till dessa						
Stallbyggnad						
Summa kronor	138,534	80	117,500	—	²⁾ 21,034	80

¹⁾ På sina nuvarande grunder; om de rifvas endast 550 kronor.

²⁾ Härtill kommer, på grund af hvad ofvan anmärkts beträffande Västmanlands regemente, eventuellt ytterligare 1,050 kronor, hvaran slutbeloppet i så fall uppgår till 22,084 kronor 80 öre.